

Abonnement pour un an
300 piastres

Edition spéciale 500 piastres

Adresse:

"IDJTIHAD", Constantinople

Téléph. St. 865

XXIème ANNÉE

1 Décembre 1925 — No 192

اجتهاد

فلسفی ، اجتماعی ، ادبی ، اقتصادی مجموعہ

آبونمان : سنہ لکی [۲۴ نسخہ]
تورکیا ایچون ۲ ، خارج ایچون
۳ ، اعلا کاغدایسی ہ لیرادر .

ادارہ خانہ سی :

جفال اوغلندہ « اجتهاد نھوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

یکرمی برنجی سنہ

نومرو ۱۹۳ - ۱ کانون اول ۱۹۲۵

در چہیہ ہنوز یو کسلمہ مش اولدوقلرینی کوستہریورلر .
 (تائیس) غزتہ سی ، بوکون ، فرانسنک الک بویوک
 حکیملری اولاراق (ہازی پوآن قارہ Poincaré) ،
 (بہرغ سون Bergson) و (کوستاولوبون Le Bon)
 اسملرینی ذکر ایدر و « بونورہ رجاہ دولت (کونستار
 لوبورہ) ک کتابلرینی برہرہ مال اوقرمالی در » دیرکن بزم
 نو سفرلرمزک بالا پروازانہ حکملر ویرمہلرینہ ویریلہجک
 صفقی تعین ایتمک ایستہم . عینی مؤلفک ۱۹۰۷ تاریخندہ
 نشر اولونان (La psychologie du Socialisme)
 سوسیالیزمک (پسیقولوجیاسی) عنوانلی اثر عظیمی ، اون
 سنہ صوکرہ عیناً و عیاناً واقع اولمش کرامتلر ، عقلی
 معجزہلرلہ دولودر . حضرت حکیمک قوللانیدینی اولچو
 و ترازینک صحت و دقیقیتنہ فضلہ معیار آرایہ لزوم یوقدر .
 (حکیم عمر خیام) ک :

آنان کہ محیط فضل و آداب شدند ،
 در جم کال شمع اصحاب شدند ،
 رده زین شب تاریک نبردند برون ،
 گفتند فسانہ و در خواب شدند .

رباعیسنندہ بحث ایتدیکی « قارائلق کیجہ » نک خارجنہ
 یولمزی ، آرز چوق ، چیقاران اعظم ادراکدن بیریدہ
 شہسز بو فرانسز حکیمی اولمشدر . احتیاج معدومیزی
 تطمین و حیات جسمانیزی ادامہ ایدنلر ولی نعمتمز
 اولدوقلری حالده ، جوع دماغیمزی تسکین و حیات
 ادراکزی احیا و اعلان ایدن اعلی نہدن اولیای نعمتمز
 اولماسین و بو الک یوکسک نعمتک شاگری اولمایانلر نہدن
 کافر نعمت کورولمہ سین ؟ ۲۱ کانون ثانی ۱۹۲۰ اجتہادئوی

دوقتور عبدالہ ہودت

(عصر مزک نصوص فلسفیہ سی) عنوانلی کتابک افادہ مترجمندن
 مقرر ققردلر :

طبع اولونور اولونماز مؤلف طرفندن بانا کوندہریلن
 بوکتاب ، حکیم اجتماعی نک اجتماعیات و روحیات ساحہ سندہ کی
 یازیلرینک ، تدقیق لرینک کشف لرینک منقح ، واضح ،
 اوزلو بر زبده سی در . بو ترجمہ می مطالعہ ایدہجک لک بانا
 قارشی ، دوداق بوکدرک ، ایچلرندن ، درمیان ایدہجک لری
 موآخذہ کار و بلکہ بیر آزدہ مزاحی مطالعہ لرینہ شیمیدین
 جواب ویرمک ایستہرم . درمیان ایدیلہجک مطالعہلر و

بانا اولیہ کلدی کہ بن طبیعتک کوزی اوکندہیم . طبیعت بومتبحر
 حکیم واسطہ سیلہ کندی کندیسینی کوریوردی . طبیعت
 ذی شعور دکلدر دیمک ناصل دوغرو اولایلیر ؟ بزلر کہ
 شعور لویز طبیعتک برجزؤ موبندن باشقا بر شیمی یز ؟
 (موسیو خیرالدین) نامیلہ مشہور و دہاسنی آلقول
 ایلہ احراق و اہلاک ایتمش اولان بر پولونالی حکیم طائیشدم .
 پک کنج و مکتب طیبہ طلبہ سندن ایکن طائیشدم . او
 برکیجہ بانا دیدی کہ « شو ییلدیزلر دماغ طبیعتک جوہر
 سنجابینسک حجرہلری اولماق احتمالی یوقیدر ؟ » بن بو طرز
 تفکرک عظمت لاهوتیسی اوکندہ تیردہ مشدم و تو یلرم
 اورپر مش ایدی و حالا بودوشونشی رعشہ بخش بر تفکر
 بولماقدہیم . فقط بن شیمدی بوقادار اوزاقلرہ کیتہمیہ لزوم
 کورمیورم و :

ازل ، ابد عینی نمہدر : بزلر
 بو وحدت ناینک بر نواسی یز .

دیورم .

(دون و یارین) ک افادہ مترجمندن :

جهان حربی ، معظم و مدہش بیر کتاب اولدی .
 بو جہنی کتابی الکی اوقویان ، الکی ای کلایان
 (دوقتور کوستاولوبون) در . او ، عینی زماندہ ہم روحیات ،
 ہم اجتماعیات علیدر . عصر مزده اعتقاد لک ، اجتہاد لک ،
 احتراصلرک ، کین لک ، اجتماعی صعود و سقوط لک کونا
 کون عواملنی الکی آکلامش ، ہر حالہ الکی آکلامش
 اولان حکیم اودر .

تورک قارلری (روح الاقوام) ، (عصر مزک نصوص
 فلسفیہ سی) ، (اوروپا حربندن آلینان پسیقولوجیائی
 درس لر) دلالت لریلہ اونی طائیشلردر .

حربک صوک زمانلرندہ یازیلان و متارکدن آزل اول
 نشر ایدیلن (دون و یارین Hier et Demain) کہ ،
 اجتماعی ، پسیقولوجیائی ، فلسفی نص لردن متشکلدر ،
 خاتمہ آثاریدر و بوتون کتابلرینک روحلرینی محتویدر .

بعضی مبتدی متبعلرمز (کوستاولوبون) ی پک
 یوکسک کورمہ مکہ ، یوکسک کلرینی دکل ، اونک شاگرد
 تعظیم کاری و نعم علمیہ سنک متعم شکر کذاری اولاجاق

« صوك حرب وهزيمت اثناسنده بيرمسلمان آرانوود
نفری غرب اردوسنده ، دشمنله بیر مصادمده فرار
ایتمش ، بونفرک باباسی دخی عسکر اولاراق یانمه ایدی؛
فراری نفر ، باباسنک یانه کلدی . بابا ، اوغلنه خطاباً :
« بهموری ! سن اوتانمازسین ؛ ارکک آدام محاربیدن
قاجارمی ؟ » دیدی .

ایزبانود کیبی اوغلو ، قافاسنی قالدیردی وباشنده کی
کجه کلاهی آلتنک اوزهرندن قافاسنک آرقاسنه دوغرو
ایتدی ، شهادت پارماغنی آلتنک اوزهرینه قویدی ،
« بابا بو ، آلتنه یازیلی در ، آن یازیلی ! آلن یازیلی ! »
دیهه جسارتله باغیردی . اختیار پدر بو جوابک ثقلت
لاهویتیسی آلتنده ازیلیدی ، قالدی ، صوصدی .

ایشته نماسکتنده ، اغلیتله ، حکم سورن بو قافادر .
بو قافا حکم سوردو کجه یاشاماق ، سورونمک دن یوکسک
بیرشی اولمایا قادر .

بو کتابک متننده او قوناجاق شو حکملری محکمه
انصاف و عبرته بورادهده عرض ایدیورم :

یکی بیر اعتقاد ابراع اتمک ، یکی بیر سیرتک باعث
وهرودی اولانه یکی بیر رهبرانه ابراع اتمک در .

یکی بیر فکر ، کنبرسنی قبول ایتدیرمک ایچین اعتقاده
محتاج در ؛ کسب قوت ایرنججه استفادله ایر .

بیر حکومت ، افکاره استقامت و برهه جک برده افکاری
تغقیب ایرسه صاحب حکم اولماق بره قالیر .
بو اوچ فقره ، سویله مک ایسته دیکم درد و دوالری
بلاغت کامله ایله سویله یور . ایضاحنه ، تفسیرینه لزوم
کورولمه سین .

اورته یه ، مختلف صنعت لرك مختلف آلتلری آتیلیور .
هر صنعت صاحبی کندی صنعتنه مخصوص آلتلری آلسین
ایش باشنه کچسین !

باش آنجا ق بو صورتله قورتولا جاق ، باشلرینی قورتارمش
اولان ملاتر ، باشلرندن منتن فکرلری ، بوتون ساحلورده

(اعتقاد و علم) و (انامی حکومت لرك) بحثلرینه متعلق
اولا جاقدر . نم ایچین : « نه غریب و صاف دل مترجم !
باشلیجه اجتهدلرینی چوروتنه جک اجتهدلری ترجمه ونشر
ایدیور . انسان کندی پره نسپ لربنه مخالف پره نسپ لری
ترجمه ونشر ایدرمی ؟ » دینله جکدر . بومو آخذه صورت
ظاهرده پک حقلی در . فقط حقیقتده غیر وارددر .
چونکه باطل اوزهرینه مؤسس در .

ایضاح ایده می : هر فرد حتی هر ذات بی ، علی العمیا
و علی العموم ، هر اعتقادک کوکنی قوروتماق عشق فسون
آمیزله مسخرو بی قرار بیلیر ، بو بیر زعم در ، که شو وسیله
ایله تخریب اولونمالی در !

بن ایکی نوع اعتقادک پینی تعقیب ایدیورم : بیر
استیصال ایتک ایسته دیکم ، دیکری استحصال ایتیه
چالیشدیغ اعتقاددر :

بونلردن برنجیسی عاقل و منتن اعتقاد ، ایکنجیسی
فاعل و محی اعتقاددر :

برنجیسی اولوم و قارائلق در ، ایکنجیسی حیات و نوردر .

حیات و نور اولان و حیات و نور ویرن اعتقاد مزجه ،
حیات و نور محض اولان الله دن ، « تیتان » لرك آکلادیغی ،
« تیتان » لرك طایدینی ویر « تیتان » ک :

هر یایر یغی ضریر ، هر ضریر قادر ،
کوندر لری کوش ، کیم لری ماه ،
انسانه لرك کوزی ، کوز لرك نوری .

ایسته « تیتانه » لرك طایدینی الله ! [۱]

نغمه سننده ترنم ، تجیل ، تصویر ، تعبد ایتدیکی الله دن
آنجا ق خیر صادر اولور . الله ، شری آرزو ایتمز ، آرزو
ایتمدیکی شینک خالق اولماز . آلتنه یازی ، اولسه اولسه ،
اعمالمز اجرا اولوندو قدن صوکره یازیلا بیلیر .

کچن کون ، باغدادلی حسن رضا پاشا اسمنده آلمانیه
اکمال تحصیل ایتمش ، بیر قاچ لسانه واقف ، کنزیده بیر
طوپیچی لواسیله ، ایستانبول محافظلغنده ، کوروشدم .
بو ذات حکایه ایدیوردی :

ایمان ایتھسی لازم کن ، روحانی لڑک ، اکثریت غالبہ اعتباریلہ ، نہ روحہ و ماتملری نہ قادر زماندن بری طوتولش آداملر اولدوقلری معلوم در : بولغار طوپلری ایستانبول بنالرینک جاملری زینغیر زینغیر تیتڑہ تیدیکی بیر صیرده شہزادہ باشی وجواری جای خانہلرنده ، قبوہ خانہلرنده ناریکلہ لری الزیادہ تیغیر تانان لڑک کیملر ونہ قیافتہ آداملر اولدوقلری بزہ سویلہ دیلر ، بزہ سویلہ دیلر دیسورم ، چونکہ بزہ او صیرده پک تہلکلی وبلکہ خائن دولت آداملر عد اولوناراق مرکز قوماندانلغک بودروم قاتنہ ، مملکتک بویوک بیر قسم متفکری و رجال حاضری ایلہ برابر یرلشدیریش ایدک !

بن ایمانسزلرہ بغض ایتھ یورم ، اولرہ بنم مؤبد آیورہ کم سیزلایور . آنادن دوغمہ اعماہی ، کورلکندن دولای بغض ایدیلیری ؟ بن ایمانسزلرہ دکل ایمانسزلرہ بغض ایدیورم و ایمانسزلری انصافہ کلہیہ ، ایمانہ کلہیہ دعوت ایدیورم .

علاقہ دارلرہ کمال اخلاص ایلہ سویلہ یورم : بزہ حمایہ ایدپلہجک ، اخلاندن و اختلالندن توہم اولوناجاق بیر اعتقاد یوقدر . بومملکت قادر اعتقادسز ، عینی زماندہ بومملکت قادر اعتقادہ محتاج یر یوزندہ بیر باشقا مملکت یوقدر ؛ بن بوقناعت و اعتقاد ایلہ یانماقدہیم : حرارتم ، آتشم و - اگر وارہ - نورم ہپ بوعتقاد مطلقمدن کلیور .

انکاترہ ، جسمانی ویا روحانی بیر صنمک آیقلری اوکنہ دیز چوکدورہرک آغلانان وبوکریلر ، بوتضرعلر مقابلندہ ، معصیت لڑک ، تعدالک ، شخصی و اجتماعی جرم لڑک عفو و مغفرتی دیلندیرن بیر اعتقاددن دوغمامشدر . بودیلنجی اعتقاد اسکی لاتین و شیمدیکی شرق اسلام قوملرینک اعتقادیدر .

بن او اعتقادہ کیتمک ، او اعتقادی استحصال ایتک ایستہ یورم ، کہ بانا وطن ایچین ، ملت ایچین ، حریت ایچین ، انسانیت ایچین فدای نفس ایتھیہ قادر ہر مقتضی قوتی ویرسین . قاراناقدہ ٹلمدن طوتسون ، فقط او بنم محیم اولمالی ، بن اونک والدی و تغدیہ ایدیحیمی اولمالییم .

و ہوش خوار اعتقادلری آتاراق ، حیاتہ ، فعالیتہ ، نورہ ایمان و اعتقاد ایدہرک قورتارمشلردر .
ایشتہ غیر مسلم اوروپا ، ایشتہ مسلمان آسیا !
اورادہ کی اعتقاد ، حریت و یریور ، سعادت و یریور ، عزم و فعالیت و یریور ؛ بورادہ کی اعتقاد اولومدر ، احتضار میدیدر .

« ربنا انزل علینا مائہ »

و

« امک اور یغمر نعمت یتہ »

نغمہ لری بوعتقادک اک یوکسک الہاملریدر .

بز عطالتزک ، جہالتزک مسکستمزک جزای سزایی اولاراق اوغرا دیغمر تحقیر لڑک ، خسران لڑک مسؤلیتی نماز قیلماقدہ کی ، اوروج طوتماقدہ کی اعتناسزلرہ یوکلہ تہرک یاخود آلن یازیسنہ دور ایدہرک ایشک ایچندن چیقیورز . بوضورتلہ فلاکت لردن ، درس عبرت اولماق خصلتنی دہ نزع ایدیورز . بزہ شجر اعتقادمن آخرتہ و انسانک مقدرات قارشیسندہ اقتدار سزلرہ ربط قلب ایتدیرمک ابوجہل قارپوزندن باشقا بیر میوہ و یرمہ یور . بز بواجہل قارپوزنی عصرلردن بری یدک وزہر لندک ، بو « آزارہ تیدا Asa foetida قانلرمزی بوزدی ، قوروتدی .

بنم استیصال ایتک دعواسندہ ویا داعیہ سندہ بولوندیغم اعتقاد ، اولدورن ، یقان ، بوزان ، قوروتان اعتقاددر . آچیق یورکلہ سویلہ یورم . بن اسلامک دکل ، اعتقادک دکل .. کفرک و تردک علیہندہیم . کفردن مرادم معنای لغویسیدر ، کہ ستر حقیقتدر . ترددن مرادم ایمانسزلقدیر . بز مسلمانلر کفر ایلہ و ایمانسزلرہ لقلہ مظنوز . چونکہ ستر حقیقت ایتھیی کشف حقیقت ایتمکدن زیادہ سویورز . ایمانسزلرہ معلولز ، چونکہ ایمان صاحب لرینک شانندن اولان ہیچ بیر عملک حامی اولماق . دارالاسلامی ، اعدای متجاوزہ سنہ قارشی مدافعہ ایدہرک اولنلرک دوغر وجہ جنتہ کیدہ جکنہ ، حور و غلمان و نعم و حظوظات کونا کون ایلہ مالا مال اولان بہشت اعلاہ کیدہ جکنہ اک قوتلی ایمانلہ ایمان ایتہ لری لازم کلنلردن ہان ہیچ بیر کیشی نک چاتالہ خط مدافعہ سندہ ویا داہا ایلہ ریدہ شہید دوشدییکی کورولمہ دی : بونی قوماندانلریمز سویلہ دیلر و یاز دیلر . ہر کسہ القای

هر دولت آدمك كوزينه طاقيلماسى الزم اولمش براق
وراست نما بير كوزلوك در .

9 تشرين ثانی 1913 دوقئور عبدالله جودت

محبتہ

بسله ين ، بزه ين ، ياشاتان سنسین ،
طانيماز باشقا بر منتی کوکلم ؛
سنك تختكاه سلطنتكدر ،
ابدى بهارك جنتی کوکلم .

15 اغستوس 1925 عبدالله جودت

194 نومرولو نسخه مزده :

صاحب امتياز مركز رئيس جمهور حضر تلى طرفندن
« چاك قايا » ده قبولى انطباعلى واردر ؛
فرانسه نك مشهور شاعر لرندن

M. E. Raynaud

نك

حيات واشعارى حقنده برادى تتيه باشلاناجاق
وبوكزیده شاعر ك فوطوغرافى واتحافى احتوا ايده جكدر .

آچيق مخابره :

آبونه لر مزه : آبونمانلى ختامه ايرمش اولدينى حالده
تجديد ايتمينلره شيميدى قدار ارسالاته دوام ايتدك .
آبونمانلر تجديد ايتمينلره بو نسخه دن صوكره آرتق
كوندرمه يه جكمزى مع الاعتذار عرض ايده رز .

سياحت انطباعلى — بو نسخه ده ير قالمادى ،
كله جك نسخه مزده دوام اولوناجاق .

ع . ر بكة — شيودوپتون كاظم شيود مركباتنك
اك سهل الهضم اولانيدر . بالتجربه فضيلتنى كوردك .

حرکت فكريه :

طبيعت عالمى — عزيز وقيمتدار دوستمن معلم
صالح مراد بك طرفندن نشرينه باشلانان بو آيلق مجموعه
فنيه امثالنه چوق فائق واوزلو مندرجات ايله ممتازدر .
قارئلر مزه كمال اخلاص ايله توصيه ايده رز .

هلال اخضر — دوقئور فخرالدين كريم بك اوغلمزك
همتيله انتشار ايدن بوشى مجموعه نك مطالعه سى حياتى
منفعتمرك اقتضالرندن در .

بن بيلمه لى يم ، كه هر مقدرم هر مقدر اولديغدر ؛ هر مقدر
اولديغم مطلقا مقدرم در ، هرايلىكه ، هريوكسكلكه مقدر
ومتعالى اولماق هر صميمى آدم ايچون موهوب ومقدردر ،
بوصورتله بنم فعاليتمه حدودسز ، مانعه سز ، پايانسز بير نور
وقوت ساحه سى آچيلير .

ايشته بوفياض وفعال اعتقاد .. مقدسدر ، صمدانيدر ،
مؤيددر ، مؤيددر . و اونا تجاوز ايده بيله جك آل وديل ،
بالفرض موجود اولابيلسه ، كسيلمه يه ، ازيله يه مستحق در .
(كوستاولوبون) ك اعتنا واحترام ايتديكى و موقع
استفاده يه قونولماسنى اهل حكومته ضمناً توصيه ده بولوندينى
اعتقاد دخى بنم شو توصيه و توصيف ايتديكم اعتقاددر ،
موجوديتنى ادامه ايتمه مزجه تيله شريك تهتمنز ، هيولاسندن
قوشقولاناراق بعض كره استقامت وسرعت عزم وقرارمى
نعديل ايتمه بيجبور اولديغمز جهته ده ظالمىز اولانوبوكون
روحلر مزه سارى بولونان بودر مانده و كرينده اعتقاد
طاسلاغندن ، اى بير عمل شويله دورسون فنا بير عمل
بيله صدور ايده مز .

اعتقاد دليلره احترام ، اعتقاد سزلى فعال و فياض بير
اعتقاد ايله اطعام ايده لم .

فقط استقبال ، حقلى اولسون حقسن اولسون ،
« سوسياليست » لرك ، « اتحاد » لرك ، « سنديقه » لرك
وحاكميت انامك در . ضرورت ، اوكنده محظورى ياخود
محذورى قبول ايتك خطا سلسله سنه دكل صواب حوزه سنه
داخل در .

بوجهته ده مؤلفك ومترجمك اجتهادلى آره سنده ،
اساس اعتباريله ، تخالف يوق ديمك در .

(كوستاولوبون) اجتماعيات وروحيات علملر بنه تازه
بير حيات ورونق ويرمشدر .

محترم ومتبحر دوقئورك بوتازه و جوهرين اثرى
بير « مجله » احكام اجتماعيه « ماهيت وقوتنده در .

بير انقلاب وانتقال دورى ياشايان توركياء ، هر حكيمك
آثارندن زياده دوقئور (كوستاولوبون) ك حكم ونظرلرينى
تأمل وهضم ايتمه لى در .

اجتماعيات ، آرتق برفن بلوريتى اكتساب ايتمش در .
دولت آدملى ، دولت وحكومت ايشلرينى مطلقا بوبلورك
آرقاسندن باقاراق كورمه لى درلر ؛ بو ، كنچ واختيار